

קבצי הערות התמימים ואנ"ש ללקו"ש חלק ט"ז שיחה ד' לפרשת משפטים

ספר פלפולים זכרון יוסף

בענין השליחות דר' יוסי

הת' שלום דובער שי' מרגי

בפרקי אבות פ"ו מ"ט מובא מעשה שאירע עם ר' יוסי בן קסמא, וז"ל המשנה: אמר ר' יוסי בן קסמא, פעם הייתי מהלך בדרך ופגע בי אדם אחד, ונתן לי שלום, והחזרתי לו שלום. אמר לי, רבי, מאיזה מקום אתה. אמרתי לו, מעיר גדולה של חכמים ושל סופרים אני. אמר לי, רבי, רצונך שתדור עמנו במקומנו, ואני אתן לך אלף אלפים דינרי זהב, ואבנים טובות ומרגליות. אמרתי לו, אם אתה נותן לי כל כסף וזהב ואבנים טובות ומרגליות שבעולם, איני דר אלא במקום תורה. וכן כתוב בס' תהילים וכו' טוב לי תורת פיך וגו'. ולא עוד, אלא שבשעת פיטרתו של אדם אין מלוין לו לאדם לא כסף ולא זהב ולא אבנים טובות ומרגליות, אלא תורה ומעשים טובים בלבד, שנאמר בהתהלכך תנחה אותך וגו'. עכ"ל המשנה.

והנה, כ"ק אדמו"ר מבאר משנה זו¹, שהיתה לאיש טענה לר' יוסי, וטענה זו התבטאה ע"י הבטחתו של אלף אלפים דינרי זהב וכסף וכו'. כלומר, בזה שהבטיח אלף אלפים כסף וכו', הוא רמז שבמקומו ישנו יתרון ומעלה בעבודת ה' – דהנה, זהב ואבנים טובות ומרגליות רומזים על בירור וזיכוך גשם העולם, וזו היתה טענתו: מצד העבודה של לימוד התורה, אמנם יש עדיפות ומעלה לעיר של חכמים וסופרים. אבל מ"מ בעירו היתה מעלה נפלאה, עבודה בירור וזיכוך גשם העולם "אלף אלפים דינרי זהב" כו'. וע"ז השיב ר' יוסי שאין רצונו בכך, משום שענינו ועבודתו הוא בקו התורה הוקא. ולכן הדגיש "אם אתה נותן לי כל כסף וזהב שבעולם", היינו, שאפי' באם תהיה לו שלימות בעבודה זו בבירור וזיכוך העולם, מ"מ "איני דר אלא במקום תורה" משום שזה היה כל ענינו ועבודתו.

(1) ספר ביאורים לפרק"א (הוצאת תשד"מ) ע' 232.

והנה, לפ"ז יש להבין המשך המשנה "ולא עוד אלא שבשעת פטירתו של אדם אין מלוין לו לאדם לא כסף ולא זהב" כו' והרי הכוונה בכסף וזהב הוא לעבודת הבירורים, וא"כ אינו מובן מדוע אין הם מלדין את האדם אף לאחר מותו.

והנראה לומר בזה, דתשובתו של ר' יוסי היתה שאינו רוצה לדור בהעיר ההוא משום שכל ענינו ועבודתו הוא בלימוד התורה ולא בעבודת הבירורים. וא"כ י"ל דכאשר יש לאדם שליחות מסויימת בעבודת ה' ועוסק הוא בעבודה אחרת אז אע"פ שזה עבודה בקדושה אעפ"כ "אין מלוין לו לאדם" וכו'. ענין זה מצינו בלקו"ש חט"ז (שיחת פ' משפטים) ע' 272 ואילך, וז"ל: יעדן אידען איז געגעבען געווארען א שליחות ותפקיד וואס ער דארף ממלא זיין במשך חיים חיותו בעלמא דין, און כדי צו קענען אויספירען די שליחות האט מען אים געגעבען די נייטיקע צאל טעג און באשטימטע כחות, וואס זיינען נויטיק אויף צו קענען אויספירען די שליחות כדבעי, ניט מער און ניט וויניגער. בשעת א איד נוצט ניט אויס א טאג, א שעה, אדער אפילו א רגע אויף צו ממלא זיין די שליחות זיינע .. אפילו ווען ער טוט א ענין טוב כו' ס'איז אבער ניט א זאך וואס איז שייך צו זיין שליחות פעלט בא אים די רגע במילוי שליחותו, אויך איז ער משנה, מועל ח"ו בשליחותו של ממ"ה הקב"ה. עכלה"ק².

ולכן בנדרו"ד, מכיון שלר' יוסי בן קסמא עבודתו ושליחותו היתה בהקן של לימוד התורה דוקא, א"כ באם היה הוא עובד ומתעסק בעבודת הבירורים, היה הוא כביכול משנה ומועל ח"ו בשליחותו של ממ"ה הקב"ה, ולכן עבודה זו לא היה מלוהו לאחר מותו.

2) וראה בד"ה לא תהיה משכלה תשי"ב שבאם עובר רגע אחד שבו אינו עובד עבודתו, לא רק שהיה יכול להתעלות ולשגשג בעבודתו, ולא עשה כן, אלא עוד זאת, שברגע זה שאינו עובד עבודתו מורד הוא במלך מלכי המלכים הקב"ה בכך שאינו ממלא שליחותו. אלא דשם מדובר כאשר אינו עובד עבודתו כלל, אבל מובן שכ"ה כשעוסק בעבודה שאינו העבודה המיוחדת לו.

קובץ חידושי תורה פאולו תש"ס

בענין חשבון נפש

הת' אליהו הכהן סטיפלמאן
תלמיד בישיבה

בלקו"ש חט"ז (פרשת משפטים שיחה ד' עמ' 271) מקשה הרבי על מה שאמר ר' יוחנן בן זכאי לפני מתתו יש לפני שני דרכים אחת של גן עדן ואחת של גהינום ואיני יודע באיזו מוליכין אותי (ולא אבכה)? ! והרי ר' יוחנן בן זכאי הי' מגדולי התנאים וכמו שמפליגים חז"ל בכ"מ בגדלותו שהי' נזהר בתכלית בסור מרע ועשה טוב, ואיך זה שהי' ספק אצלו באיזה זרך מוליכים אותו? !

ועוד למה נזכר אודות ענין זה פתאום דווקא לפני פטירתו, הרי דבר זה הי' לו לדאוג אודותו כל ימי חייו, ולמה דווקא עכשיו קודם מיתתו?

ועל זה מתרץ הרבי שכל יהודי נתנה לו שליחות ותפקיד שצריך למלאותו במשך חיים חיותו בעלמא דין, וכדי למלאות את שליחותו זו, ניתנה לו את מספר מסוימת של ימים ושנים וכמות מסוימת של כוחות בו יוכל למלא את שליחותו כדבעי, לא פחות ולא יותר.

ובשעת יהודי אינו עושה מה שצריך אפי' ליום אחד, למלא את שליחותו, אפי' כשעושה דבר טוב, הרי לא עשה דבר ששייך לשליחותו, הרי חסר אצלו הרגע למילוי שליחותו.

ולכן ר' יוחנן בן זכאי שכל רגע ורגע הי' מסור ונתון למילוי שליחותו שהוא לימוד התורה וקיום המצוות, הוא הי' עסוק, בכזה התעסקות במילוי שליחותו בעלמא דין, שלא הי' זמן להפסיק באמצע ולחשוב מה קורה אתו ומהו מצבו בכלל, כי איך יכול הי' להפסיק ולחשוב אודות עצמו, בשעה שזמן זה צריך להעסיק א"ע במילוי שליחותו, ודווקא סמוך לפטירתו, בשעה שנגמר אצלו שליחותו בעלמא דין, הפסיק בכדי לעשות חשבון צדק על מצבו (ד"אם לא עכשיו אמתיו"), וזה עורר אצלו הבכי'. ואופן זה במילוי השליחות, שלא חושבים על עצמנו אלא רק על שליחותינו, הרי"ז ענין עיקרי וכללי בעבודת ה'.

ולכאורה צריכים להבין איך אומרים שהיהודי לא צריך לחשוב על אהבת ד', יראת ד', הרי זו מצוה. ועוד הרי ידוע שהעיקר כוונה במ"ת למטה בהר סיני, הוא להורות להו איך שהעיקר הוא העבודה מלמ"ל כמו הר שהיא עפר והיא עולה, כמבואר במאמר וכל העם רואים הת"ש, ואיך אומרים שהעיקר היא העבודה מלמט"ל, הרי מלמט"ל הב"א צריך להתעלות לאט לאט ולראות מה מצבו כדי לראות מה הוא צריך לתקן כדי להתעלות מכיון שהתעלות תלוי בו וטבע בנ"א שתמיד חש לו דברים שלא תיתן לו להתעלות והוא צריך ללחום עם זה ולהתעלות אז כן חשוב לחשוב עם עצמו מה הוא צריך לתקן?

וי"ל שבעבודת ה' יכול להיות בשני אופנים :

א) שהעבודה מתחיל ממנה שהוא (מציאות) שצריך לעשות מה שה' רוצה ממנו ולהתעלות ולהגיע לאהבת ה' יראת ה' ובשביל זה הוא צריך לעשות חשבון הנפש.

ב) שהעבודה מתחיל לכתחילה מלמעלה מכיון שה' ברא את העולם בשביל כוונה אז הכוונה הזאת צריך כאו"א לעשות, שזה כל מציאותו, כמו

שאומרים בפרקי אבות, אני לא נבראתי אלא לשמש את קוני, זה כל ענינו, אז הוא עושה הכל שימלא הכוונה העליונה.

ועפ"י יש לתרץ שאלה הנ"ל.

בשיחה מדבר כ"ק אדמו"ר על חשבון נפש הא' שאסור להיות, שאם אדם עושה חשבון נפש כזה, יפול ח"ו ממדרגתו, ואסור לו לעשות חשבון נפש זו, אלא כל רגע פנוי שיש לו לאדם צריך לנצל למילוי שליחותו ולא להסתכל על מעמדו ומצבו ברוחניות (שמזה יכול הוא ליפול, כנ"ל).

אבל על חשבון נפש הב' צריך ומחוייב כל אדם לעשות, ומוכרח הוא לעשות במשך כל ימי חייו בעלמא דין, לדעת מצבו הרוחני.

ובשעה שיהודי פועל על עצמו שיהי' בביטול ולהתמסר בכל מהותו להקב"ה ולשליחותו, יקויים אצלו "את מספר ימיך אמלא" (לשון הבטחה): שאפילו שהי' אצלו ימים שלא עשה את השליחות שלו, או שאפי' עשה ענינים היפך ר"ל, אז - "את מספר ימיך אמלא" (ולא נאמר מי) - עצמותו ומהותו ית' (שלמעלה מכל שם, ומזה שיגע בפגם) מבטיח שהוא ימלא וישלים את הימים החסרים, וכל ימיו יהיו בשלימות.

הגה"ק

קובץ הערות וביאורים אהלי תורה גליון תשצב

בכיית ריב"ז קודם פטירתו

הת' מ"מ שאנאוויטש
תלמיד בישיבה

בלקו"ש חט"ז עמ' 271 שיחה ד' לפ' משפטים מביא הרבי המעשה של ר' יוחנן בן זכאי (ברכות כח, ב), וזלה"ק: "וועט מען דאס פארשטיין בהקדים דעם ביאור אין דעם סיפור הגמרא וועגן ר' יוחנן

בן זכאי, וואס האט געוויינט פאר זיין פטירה און האט געזאגט, אז די סיבה פון זיין בכי' איז דאס וואס - "יש לפני שני דרכים אחת של גן עדן ואחת של גיהנם, ואיני יודע באיזו מוליכים אותי, ולא אבכה (בתמי)".^{05/07/2018nnn}

"...אויך דארף מען פארשטיין: פארוואס האט דאס אים אזוי דערנומען דוקא סמוך לפטירתו? הן אמת, די "שני דרכים אחת של גן עדן ואחת של גיהנם" זיינען פארבונדן מיטן שכר ועונש פון דער נשמה נאך איר פטירה מן העולם - עס איז אבער שווער צו פארשטיין:

"ס'איז פשוט, אז דאס וואס עס האט אים בעיקר געארט אין דעם "איני יודע וכו'" איז (ניט בנוגע דעם ענין פון שכר ועונש פאר זיך, נאר) בשייכות צו מצבו ומדרגתו - צי ער געפינט זיך אין א מצב פון (ראוי לג"ע) קדושה אדער ח"ו להיפך - איז עס דאך א זאך וואס מ'דארף זיך דערויף מצטער זיין כל זמן ווען ס'איז א ספק בזה - ניט נאר בשעת הפטירה, נאר במשך פון גאנצן לעבן", עכלה"ק.

ולכאורה צ"ב קצת בהשאלה, דנראה דהיה אפשר לתרץ בפשטות: כאשר האדם מתבונן במצבו בכל יום בחייו, הרי - ע"פ המבואר בכ"מ וכו' - אינו מתייאש מזה, אלא מחליט בליבו להשתנות לטוב בעתיד, אבל דווקא קודם המיתה - אז שייך מצב ד"אבכה", כי אין לו ברירה ואינו יכול לשנות מצבו - ולכן "ולא אבכה (בתמיה)".

ולכאור' זה נראה פשוט, אבל רבינו מייסד ע"ז את ביאורו שם בהשיחה - עיי"ש, ואבקש מהקוראים ליישב זה*.

(* צ"ל דכיון שהספק של ריב"ז לא היה בנוגע למעמדו ומצבו אלא "באיזו מוליכים אותי" - גן -עדן או גהנום - והרי בענין כ"כ עיקרי ודאי היה צריך להצטער מזה כל ימיו. המערכת.)

קובץ הנ"ל גליון תתעו

עין תחת עין

הרב אלי' מטוסוב

חבר מערכת "אוצר החסידים"

בלקו"ש חט"ז פ' משפטים (ע' 269) נתבאר אשר יש ענינים בתורת הנגלה שמובנים לתכליתם רק ע"י הביאור בפנימיות התורה. וכ"כ בלקו"ש ח"ב ע' 426, ובאריכות בלקו"ש חי"ט ע' 209 (ושם מבואר

שזהו ע"ד מארז"ל רוח צפונית אינה מסובכת שלא יטעה אדם לומר שהוא אלוקה כי יאמרו לו לך גמור רוח צפונית כו', ועד"ז בנדו"ד שהאדם לא יטעה לחשוב שאפשר להשיג הכל בשכל אנושי כו' ע"ש באריכות. ויש מזה עוד כ"פ בשיחות של ההתוועדות).

ענינים המובנים רק ע"פ פנימיות התורה

וראיתי מקור לדברים אלו (שיש ענינים שהבנתם הוא רק ע"פ דרך הנסתר), ברקאנטי עה"ת בפ' משפטים ע"פ עין תחת עין (והובאו דבריו בשל"ה חלק תושב"כ פ' משפטים ד"ה ובפ' כיצד מברכין). וז"ל:

עין תחת עין וגו' (משפטים כא, כד), כבר ידוע כי זה הפסוק אמרו רז"ל (ר"פ החובל) שאינו כפשוטו אלא לממון. גם פסוק כאשר יתן מום באדם כן ינתן בו הכוונה בו לממון, דבר הניתן מיד ליד. וכן וקצותה את כפה, וכן בעליו יומת. ואולי תשאל אחרי שאין הכוונה בו ככתבו, למה נכתב כך לתת מקום למינים לרדות. והתשובה היא מה שאמרו רז"ל שבעים פנים לתורה, ופירוש המצוה כפי פשוטה ניתן בתורה שבעל פה ואחריה נלך, אמנם בא לשון הפסוק בענין אחר, שיובנו בו הפנים האחרים שלא היו מובנים בלתי הלשון ההוא. דוגמא לדבר, באמרו עין תחת עין, האמת הוא כפי הקבלה כי החובל בחבירו חייב בחמישה דברים, אמנם נכתב כך לסוד גדול מאוד, כי כבר רמזתי כי צורת האדם כולו באבריו ותבניתו נעשית על צורת האדם העליון. והנה בהיות אברי האדם על כוונת הבריאה, יהיו אבריו דוגמא כסא לאברים העליונים, ומוסיף בהם כח והמשכה מאפיסת האין, ובהיפך הפך. זהו סוד כאשר יתן מום באדם הידוע, כן ינתן בו, והבן זה מאוד. גם רבינו סעדיה גאון ז"ל כתב בספר האמונות, ואלו דברי תורה כל עניינה בלשון כולל ובכוונה אחת, לא יכולנו לדעת כל סתרי החכמה והבינה, שהתורה כיוונה בחכמה אעפ"י שלא פירשה, כי דברי תורה יש להם פנימי וחיצון גלוי ונסתר, שנאמר (תהלים סב, יב), אחת דבר אלהים וגו'. ע"כ הובא בשל"ה.

ועיג"כ בלשון הרמב"ן פ' משפטים שנתקשה ג"כ בפסוק עין תחת עין, דמכיון שהכוונה לממון מדוע נקטה תורה לשון המורה על עונש חסרון אברים. ומביא דברי האבן עזרא ע"ז, ואח"ז כותב: ועל דרך הפשט איז הצלה מזאת השאלה. לכו אם יאמרו כי המכה אשר יחו